

Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного господарського
суду у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за період з 01.12.2023 до 31.12.2023

Зміст

1. Справи про банкрутство	6
1.1. Про неможливість оскарження суб'єктом субсидіарної відповідальності судових рішень, якими визнано грошові вимоги кредиторів до боржника з огляду на абзац перший частини другої статті 61 КУзПБ	6
1.2. Про передумови закриття провадження у справі про неплатоспроможність з підстав відсутності ознак неплатоспроможності боржника	8
1.3. Про залишення заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність без розгляду	11
1.4. Застосування обмежень, передбачених пунктом 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ, при розгляді справ про неплатоспроможність фізичної особи	13
2. Справи щодо захисту прав інтелектуальної власності	15
2.1. Щодо компенсації власнику патенту частини ефективного строку дії патенту, протягом якої винахід за патентом не міг бути фактично використаний	15
2.2. Про докази передачі прав на торговельну марку	18
3. Справи щодо корпоративних спорів, корпоративних прав	21
3.1. Звернення до суду з вимогою про встановлення розміру статутного капіталу товариства та часток його учасників як способу захисту корпоративних прав	21
3.2. Щодо відсутності підстав для зобов'язання в судовому (примусовому) порядку учасника зробити додатковий внесок у статутний капітал, рішення про збільшення якого було прийняте до набрання чинності Законом № 2275	25
4. Справи щодо права власності	29
4.1. Належний спосіб захисту порушених прав при ухиленні органу приватизації від проведення визначеної законом процедури приватизації майна шляхом його викупу	29
5. Справи у спорах, що виникають із правочинів, зокрема договорів	31
5.1. Щодо порядку та строків виставлення платіжних документів на оплату отриманої електричної енергії на підставі договору про участь у балансуєчому ринку і проведення розрахунків за ними	31
5.2. Про правомірність надання господарським судом самостійної оцінки доказам, діям / бездіяльності продавця щодо порушення податкового законодавства за відсутності матеріалів податкової перевірки (акта або	

рішення) контролюючого органу	35
6. Процесуальні питання	38
6.1. Про докази у справах про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки	38
6.2. Щодо оцінки судом наукових висновків та висновку експерта, поданих стороною у справі	41

Перелік уживаних скорочень

АТ	– акціонерне товариство
АМКУ	– Антимонопольний комітет України
ВРУ	– Верховна Рада України
ВП ВС	– Велика Палата Верховного Суду
ВС	– Верховний Суд
ГПК України	– Господарський процесуальний кодекс України
ДТП	– дорожньо-транспортна пригода
ЄДР	– Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань
Закон № 2275	– Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»
КГС ВС	– Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
КМУ	– Кабінет Міністрів України
КУзПБ	– Кодекс України з процедур банкрутства
КУпАП	– Кодекс України про адміністративні правопорушення
НКР	– Науково-консультативна рада
ОП КГС ВС	– об'єднана палата Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду
ПК України	– Податковий кодекс України
Постанови КМУ № 187	– Постанова КМУ від 03.03.2022 № 187 «Про забезпечення захисту національних інтересів за майбутніми позовами держави Україна у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації»
Правила ринку	– Правила ринку, затверджені постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, від 14.03.2018 № 307
ПрАТ	– приватне акціонерне товариство
ПП	– приватне підприємство
СП КГС ВС	– судова палата Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду
ТДВ	– товариство з додатковою відповідальністю
ТОВ	– товариство з обмеженою відповідальністю

ФДМУ
ЦК України

- Фонд державного майна України
- Цивільний кодекс України

1. Справи про банкрутство

1.1. Про неможливість оскарження суб'єктом субсидіарної відповідальності судових рішень, якими визнано грошові вимоги кредиторів до боржника з огляду на абзац перший частини другої статті 61 КУзПБ

Суб'єкти субсидіарної відповідальності належать до учасників відокремленого позовного провадження у справі про банкрутство та не наділені повним обсягом процесуальних прав учасників справи про банкрутство, зокрема права на оскарження судових рішень у такій справі (у тому числі ухвали про визнання грошових вимог кредиторів до боржника).

Крім того, на момент розгляду та визнання господарським судом грошових вимог кредитора до боржника майнового інтересу суб'єктів субсидіарної відповідальності не може існувати, оскільки в темпоральному аспекті немає ще самих суб'єктів відповідальності. А тому відсутні підстави для віднесення суб'єктів субсидіарної відповідальності у справі про банкрутство до тих осіб, про права, інтереси та (або) обов'язки яких суд вирішив питання ухвалою про визнання кредиторських вимог (за винятком, якщо в мотивувальній чи резолютивній частині такої ухвали містяться висновки суду про права та обов'язки названих суб'єктів), що не наділяє їх правом на апеляційне оскарження таких ухвал

ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 у справі за заявою ТОВ «Тедіс Україна» до ТОВ «Квартал-Трейдінг» про визнання банкрутом.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Господарським судом було відкрито провадження у справі про визнання ТОВ «Квартал-Трейдінг» банкрутом та надалі визнано боржника банкрутом і відкрито ліквідаційну процедуру.

Ухвалою від 01.02.2023 господарським судом було визнано ТОВ «Тедіс Україна» кредитором ТОВ «Квартал-Трейдінг» на загальну суму 16 116 697,60 грн.

Водночас ліквідатор ТОВ «Квартал-Трейдінг» звернувся до господарського суду із заявою про покладення субсидіарної відповідальності за зобов'язаннями боржника перед кредиторами на винних в доведенні його до банкрутства осіб, наведених у заяві, зокрема і на ОСОБА_1, та стягнення з них 205 542 345,47 грн.

Ухвалою господарського суду від 08.09.2023 заяву ліквідатора було прийнято до розгляду та залучено відповідних осіб, у тому числі і ОСОБА_1.

Ухвалою господарського суду від 20.02.2023, залишеною у відповідній частині без змін постановою суду апеляційної інстанції, зазначену заяву було задоволено, покладено субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями

боржника на відповідних осіб, зокрема і на ОСОБА_1, та стягнуто з них солідарно 205 542 345,47 грн.

У травні 2023 року ОСОБА_1 звернулася до апеляційного господарського суду з апеляційною скаргою на ухвалу господарського суду від 01.02.2023 в частині визнання ТОВ «Тедіс Україна» кредитором ТОВ «Квартал-Трейдінг» на загальну суму 16 116 697,60 грн.

Ухвалою господарського суду апеляційної інстанції від 29.05.2023 апеляційне провадження за зазначеною апеляційною скаргою було закрито у зв'язку з відсутністю в ОСОБА_1 повного обсягу процесуальної дієздатності, зокрема права на апеляційне оскарження судових рішень у справі про банкрутство ТОВ «Квартал-Трейдінг», учасником якої вона не є, та недоведеністю того, що оскаржуваним судовим рішенням були вирішені питання про права, інтереси та (або) обов'язки ОСОБА_1 у справі про банкрутство боржника.

ОЦІНКА СУДУ

Вирішуючи питання щодо можливості апеляційного оскарження суб'єктом субсидіарної відповідальності судового рішення (ухвали) у справі про банкрутство щодо визнання грошових вимог кредиторів до боржника, СП КГС ВС, урахувавши, що розмір визнаних кредиторських вимог впливає на обсяг майнової відповідальності такого суб'єкта з огляду на абзац перший частини другої статті 61 КУзПБ, виходила з такого.

У постанові від 29.07.2021 у справі № 911/698/21 ВС дійшов висновку про умовний розподіл учасників у справі про банкрутство на три групи, а саме:

I група – сторони справи – конкурсні кредитори (представник комітету кредиторів), забезпечені кредитори, боржник (банкрут);

II група – учасники справи – арбітражний керуючий, державний орган з питань банкрутства, Фонд державного майна України, представник органу місцевого самоврядування, представник працівників боржника, уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника;

III група – інші учасники справи про банкрутство, щодо прав або обов'язків яких існує спір.

Як зазначила СП КГС ВС, віднесення за статтею 1 КУзПБ певних осіб, щодо прав або обов'язків яких існує спір, до категорії «інших учасників справи про банкрутство» не свідчить про наділення їх статусом учасника справи про банкрутство (непозовного провадження) за законом.

Вирішуючи проблемний аспект у правовому регулюванні статусу таких суб'єктів, СП КГС ВС дійшла висновку, що інші учасники справи про банкрутство, щодо прав або обов'язків яких існує спір, не належать до учасників справи про банкрутство (за винятком тих осіб, які одночасно належать до I та II груп), а їх процесуальний статус доцільно визначити саме як «учасники відокремленого позовного провадження у справі про банкрутство».

Такі висновки є застосовними також щодо суб'єктів субсидіарної відповідальності у справі про банкрутство.

Водночас заява ліквідатора про покладення субсидіарної відповідальності на осіб, винних у доведенні до банкрутства боржника, розглядається за правилами ГПК України в межах справи про банкрутство в порядку, визначеному статтею 7 КУзПБ.

Отже, суб'єкти субсидіарної відповідальності у такому майновому спорі мають статус відповідачів, тобто належать до учасників відокремленого позовного провадження у справі про банкрутство та не наділені (за винятком, якщо таким суб'єктом є особа, яка одночасно належить до II групи та має статус уповноваженої особи засновників (учасників, акціонерів) боржника) повним обсягом процесуальних прав учасників справи про банкрутство, зокрема правом на оскарження судових рішень у такій справі (у тому числі ухвали про визнання грошових вимог кредиторів до боржника).

СП КГС ВС також зауважила, що на момент розгляду та визнання господарським судом грошових вимог кредитора до боржника майнового інтересу суб'єктів субсидіарної відповідальності не може існувати, оскільки в темпоральному аспекті не існує ще самих суб'єктів відповідальності. А тому, відсутні підстави для віднесення суб'єктів субсидіарної відповідальності у справі про банкрутство до тих осіб, про права, інтереси та (або) обов'язки яких суд вирішив ухвалою про визнання кредиторських вимог (за винятком, якщо в мотивувальній чи резолютивній частині такої ухвали містяться висновки суду про права та обов'язки названих суб'єктів), що у свою чергу не наділяє їх правом на апеляційне оскарження таких ухвал.

При цьому немає підстав стверджувати, що суб'єкт субсидіарної відповідальності не може захистити свої права через неможливість оскарження ухвали про визнання кредиторських вимог, адже у відповідному майновому спорі про покладення субсидіарної відповідальності, що розглядається у відокремленому позовному провадженні у межах справи про банкрутство, такий суб'єкт у статусі відповідача має змогу на підставі частини п'ятої статті 75 ГПК України спростувати обставини, що визначають розмір майнових вимог кредиторів до боржника у такій справі.

Тож, ураховуючи викладене, СП КГС залишила касаційну скаргу ОСОБА_1 без задоволення, а оскаржувану ухвалу суду апеляційної інстанції – без змін.

Детальніше з текстом постанови СП КГС ВС від 22.11.2023 у справі № 910/4685/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115858928>.

1.2. Про передумови закриття провадження у справі про неплатоспроможність з підстав відсутності ознак неплатоспроможності боржника

Врегулювання строку погашення грошових вимог, які визнані та включені до реєстру вимог кредиторів боржника, шляхом їх прощення (списання), відстрочення, розстрочення не є тотожним поняттю відсутності у боржника грошових зобов'язань, строк виконання яких настав, а відтак, й відсутності ознак неплатоспроможності. Відстрочення, розстрочення строку погашення грошових вимог боржника, внесених до реєстру вимог кредиторів боржника протягом значного строку з дня затвердження плану санації, не охоплюється поняттям погашених вимог кредиторів, який визначений приписами статті 1 КУзПБ, а отже положення статті 90 КУзПБ щодо закриття провадження якщо господарським судом не встановлені ознаки неплатоспроможності боржника є незастосовні.

КГС ВС розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 у справі за заявою Фірми «Дьолер Груп СЕ» до ТОВ «Дьолер Буковина» про банкрутство.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Господарський суд відкрив провадження у справі про банкрутство ТОВ «Дьолер Буковина» й ухвалою попереднього засідання визнав кредиторів та їхні вимоги у цій справі.

Надалі господарський суд ввів процедуру санації ТОВ «Дьолер Буковина», призначив керуючого санацією та затвердив план санації в редакції, схваленій зборами кредиторів.

Ухвалою від 19.04.2023, залишеною без змін постановою суду апеляційної інстанції, господарський суд задовольнив клопотання керуючого санацією про затвердження звіту за підсумками процедури санації та припинення цієї процедури і клопотання голови комітету кредиторів про закриття провадження у справі. Тож суд затвердив звіт керуючого санацією, закриття провадження у справі та припинив дію мораторію.

Ухвалюючи ці судові рішення, попередні інстанції виходили з того, що наслідком затвердження судом плану санації є відсутність ознак неплатоспроможності боржника, що відповідно до частини першої статті 90 КУзПБ є підставою для закриття провадження у справі.

ОЦІНКА СУДУ

КГС ВС зауважив, що за висновком ВС щодо застосування норм статей 1, 45, 47 КУзПБ, який неодноразово висловлювався у постановках, з моменту офіційної публікації оголошення про порушення стосовно боржника провадження у справі про банкрутство строк виконання усіх зобов'язань боржника, які виникли до порушення щодо нього зазначеного провадження, є таким, що фактично настав, і незалежно від настання строку їх виконання кредитори зобов'язані заявити грошові вимоги до боржника у справі про

банкрутство протягом 30 днів від дня офіційного оприлюднення названого оголошення.

Із цього вбачається помилковість висновку судів попередніх інстанцій про те, що наслідком затвердження судом плану санації є відсутність ознак неплатоспроможності боржника, а отже, станом на 23.02.2023 (затвердження звіту керуючого санацією) ТОВ «Дьолер Буковина» не мало грошових зобов'язань, строк виконання яких настав.

КГС ВС наголосив, що з'ясування ознак банкрутства (неплатоспроможності) і можливості визначення наступної судової процедури та подальшого здійснення провадження у справі є завданням підсумкового засідання відповідно до статті 49 КУзПБ.

Обов'язок господарського суду із встановлення саме у підсумковому засіданні ознак неплатоспроможності боржника узгоджується з приписами частини першої статті 90 КУзПБ, згідно з якими господарський суд закриває провадження у справі про банкрутство, якщо не встановлені ознаки неплатоспроможності боржника.

Тобто передумовою закриття провадження у справі про банкрутство на підставі частини першої статті 90 КУзПБ в обов'язковому порядку є встановлення судом у підсумковому засіданні наявності/відсутності ознак неплатоспроможності боржника.

У цій справі в підсумковому засіданні судом було встановлено ознаки неплатоспроможності боржника та визначено загальний розмір кредиторський вимог.

Тож невиправданим видається підхід попередніх судів щодо застосування до спірної ситуації норм саме частини першої статті 90 КУзПБ.

Крім того, суди не досліджували поданий керуючим санацією звіт на його відповідність положенням частин другої та третьої статті 57 КУзПБ, у яких закріплена необхідна сукупність відомостей, що їх має містити поданий на затвердження суду звіт керуючого санацією за підсумками проведення процедури санації, та перелік додатків, що додаються до звіту. Суди не надали оцінки діям керуючого санацією в процедурі санації боржника, участь якого, зокрема, полягає у відображенні у поданому звіті достовірних відомостей про дійсний фінансово-господарський стан боржника на дату його затвердження (баланс, розрахунки прибутків і збитків, наявність коштів, стан розрахунків з кредиторами, дебіторська заборгованість, стан кредиторської заборгованості) з наданням доказів на їх підтвердження.

Також судами не було досліджено обставин економічної обґрунтованості відтермінування погашення боржником грошових вимог кредиторів на дев'ять років та подальше їх розстрочення на три роки, що мали бути ними встановлені за підставі аналізу, оцінки та дослідження визначених планом санації обставин з огляду на фактично-доказову базу його виконання з метою з'ясування доведеності ключової ознаки, передбаченої

планом санації, – вигідність для кредиторів виконання плану санації порівняно з ліквідацією боржника.

КГС ВС звернув увагу і на те, що суд апеляційної інстанції, відкриваючи апеляційне провадження, в ухвалі від 19.06.2023 зобов'язав учасників провадження у справі надати відомості про те, чи є учасником справи юридична особа, створена та зареєстрована відповідно до законодавства України, кінцевим бенефіціарним власником, членом або засновником (акціонером), що має частку в статутному капіталі 10 і більше відсотків, якої є рф, громадянин рф (крім того, що проживає на території України на законних підставах) або юридична особа, створена та зареєстрована відповідно до законодавства російської федерації. Проте апеляційним господарським судом не було надано оцінки виконання всіма учасниками справи зазначеної вимоги, не проаналізовано відомості, надані деякими учасниками на її виконання, зокрема скаржником, про те, що ініціюючий кредитор є засновником низки компаній на території країни-агресора, співпрацює з окупантом та сплачує значні податки до бюджету рф (наведенням переліку таких компаній).

Отже, з огляду на передчасність висновків судів попередніх інстанцій про наявність підстав для закриття провадження у справі про банкрутство відповідно до частини першої статті 90 КУзПБ, КГС ВС задовольнив касаційну скаргу, скасував оскаржувані судові рішення, а справу передав на новий розгляд до місцевого господарського суду.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 06.12.2023 у справі № 910/3539/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115746336>.

1.3. Про залишення заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність без розгляду

На етапі ініціювання відкриття провадження у справі про банкрутство фізичної особи і, відповідно, вирішення питання про наявність чи відсутність підстав для вжиття заходів для забезпечення вимог кредиторів є обов'язковою особиста присутність боржника у підготовчому засіданні. Наслідок систематичної неявки заявника на вимогу суду в підготовче засідання – залишення заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність без розгляду

КГС ВС розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 у справі за заявою ОСОБА_1 про неплатоспроможність.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою господарського суду заяву ОСОБА_1 про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність було прийнято до розгляду

та призначено підготовче засідання. Явку боржника судом було визнано обов'язковою.

Надалі у зв'язку із нез'явленням боржника у судові засідання та неповідомленням про причини такої неявки ухвалою господарського суду підготовче засідання було відкладено. Явку боржника повторно було визнано судом обов'язковою.

До господарського суду 24.04.2023 надійшло клопотання боржника про проведення підготовчого засідання за його відсутності, за участю представника. У цьому клопотанні зазначалося, що наслідки відкриття справи про неплатоспроможність повністю зрозумілі боржнику і він не заперечує проти застосування передбачених законодавством обмежень у процедурі банкрутства фізичної особи.

Ухвалою господарського суду, залишеною без змін постановою суду апеляційної інстанції, заяву ОСОБА_1 про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність було залишено без розгляду.

ОЦІНКА СУДУ

КГС ВС виходив з того, що на ОСОБА_1 судом було покладено обов'язок з'явитися у підготовче засідання, позаяк присутність представника не може підмінювати собою особисту участь боржника.

Відповідно до пункту 4 частини першої статті 226 ГПК України суд залишає позов без розгляду, якщо позивач без поважних причин не подав витребувані судом докази, необхідні для вирішення спору, або позивач (його представник) не з'явився у підготовче засідання чи у судові засідання або не повідомив про причини неявки, крім випадку, якщо від нього надійшла заява про розгляд справи за його відсутності і його нез'явлення не перешкоджає вирішенню спору.

У справах про банкрутство фізичних осіб заява про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність подається самим боржником (частина перша статті 116 КУзПБ).

Господарський суд має право за вмотивованим клопотанням сторін у справі про неплатоспроможність чи за своєю ініціативою вжити заходів для забезпечення вимог кредиторів у вигляді заборони виїзду боржника за кордон (стаття 118 КУзПБ).

КГС ВС зазначив, що аналіз викладених положень КУзПБ дає підстави для висновку про те, що на етапі ініціювання відкриття провадження у справі про банкрутство фізичної особи та, як наслідок, вирішення питання про наявність чи відсутність підстав для вжиття заходів для забезпечення вимог кредиторів є обов'язковою особиста присутність боржника в підготовчому засіданні.

Наведене свідчить про обґрунтованість позиції судів попередніх інстанцій про те, що заяву ОСОБА_1 про відкриття провадження у справі про

неплатоспроможність слід залишити без розгляду у зв'язку із систематичною неявкою заявника на вимогу суду в підготовче судове засідання.

Тож КГС ВС залишив касаційну скаргу ОСОБА_1 без задоволення, а оскаржувані судові рішення попередніх інстанцій – без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 08.11.2023 у справі № 926/1402-6/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115031010>.

1.4. Застосування обмежень, передбачених пунктом 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ, при розгляді справ про неплатоспроможність фізичної особи

Законодавчі обмеження на застосування у справі про неплатоспроможність боржника – фізичної особи (щодо заборгованості за кредитом в іноземній валюті, забезпеченим квартирою або житловим будинком, що є єдиним місцем проживання сім'ї боржника) судової процедури погашення боргів боржника поширюються і на вчинення тих процесуальних дій щодо цього боржника, які допускаються у процедурі погашення боргів, зокрема на формування ліквідаційної маси за правилами статті 131 КУзПБ

КГС ВС розглянув касаційну скаргу ТОВ «Фінансова компанія «Інновація» за заявою боржника – ОСОБА_1 про неплатоспроможність фізичної особи.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Господарський суд за заявою ОСОБА_1 відкрив провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи та ввів процедуру реструктуризації боргів.

Надалі господарський суд припинив зазначену процедуру, визнав боржника банкрутом, ввів процедуру погашення боргів та призначив керуючого реалізацією майна боржника.

За результатами нового розгляду ухвалою господарського суду, залишеною без змін постановою суду апеляційної інстанції, було задоволено клопотання боржника про виключення зі складу ліквідаційної маси домоволодіння, яке належить йому на праві власності на підставі договору купівлі-продажу, та відмовлено в задоволенні заяви керуючого реалізацією майна боржника про надання дозволу на продаж цього домоволодіння, право користування яким мають неповнолітні діти.

ОЦІНКА СУДУ

У цій справі постало питання про те, чи слід включати до ліквідаційної маси домоволодіння, що є предметом забезпечення (іпотеки) за кредитом в іноземній валюті, за яким існує заборгованість боржника перед одним із кредиторів, і щодо якого боржник заявив вимогу про виключення з ліквідаційної маси, а керуючий реалізацією майна боржника – про надання

дозволу на його продаж, оскільки крім боржника право на це домоволодіння належить його неповнолітнім дітям.

Вирішуючи питання щодо особливостей формування ліквідаційної маси у справі про неплатоспроможність фізичної особи, КГС ВС зазначив таке.

Пунктом 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ унормовано, що протягом п'яти років з дня введення в дію цього Кодексу заборгованість фізичної особи, що виникла до дня введення його в дію, за кредитом в іноземній валюті, який забезпечений іпотекою квартири або житлового будинку, що є єдиним місцем проживання сім'ї боржника, реструктуризується за процедурою неплатоспроможності фізичної особи згідно з планом реструктуризації або з мировою угодою з урахуванням особливостей, встановлених цим пунктом.

Тож встановлені судами у цій справі обставини наявності такої, що виникла до введення в дію КУзПБ, заборгованості боржника за кредитом в іноземній валюті, забезпеченим домоволодінням, яке є єдиним місцем проживання сім'ї боржника, вказують на існування підстав для застосування у цій справі особливостей провадження у справі про неплатоспроможність, передбачених пунктом 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ.

З огляду на це КГС ВС зазначив про неправомірність висновків апеляційного суду про: незастосування до боржника у цій справі положень пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ лише з тих мотивів, що боржник звернувся із заявою про відкриття провадження про банкрутство з підстав, передбачених статтею 115 КУзПБ, тобто без урахування особливостей, визначених пунктом 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» цього Кодексу; відсутність підстав для з'ясування обставин, чи є домоволодіння єдиним місцем проживання сім'ї боржника.

КГС ВС також зауважив, що за змістом спеціальних норм пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ у справі про неплатоспроможність боржника – фізичної особи, яка має заборгованість за кредитом в іноземній валюті, забезпеченим квартирою або житловим будинком, що є єдиним місцем проживання сім'ї боржника, застосовується лише процедура реструктуризації боргів боржника згідно з планом реструктуризації або мировою угодою. Тобто зазначеною нормою встановлено законодавчі обмеження на застосування подальшої (після процедури реструктуризації боргів боржника) процедури погашення боргів боржника, тоді як формування ліквідаційної маси та пов'язані з нею питання (отримання дозволу на продаж окремих видів майна боржника, виключення зі складу ліквідаційної маси, реалізація майна боржника тощо) здійснюються саме у процедурі погашення боргів.

Отже, законодавчі обмеження на застосування у справі про неплатоспроможність боржника – фізичної особи (за заборгованістю за кредитом в іноземній валюті, забезпеченим квартирою або житловим

будинком, що є єдиним місцем проживання сім'ї боржника) судової процедури погашення боргів боржника поширюються і на вчинення тих процесуальних дій щодо цього боржника, які допускаються у процедурі погашення боргів, зокрема, на формування ліквідаційної маси за правилами статті 131 КУзПБ.

За такого висновку про законодавчі обмеження щодо застосування у цій справі процедури погашення боргів боржника КГС ВС дійшов висновку про відсутність підстав для формування ліквідаційної маси за правилами статті 131 КУзПБ, а отже, безпідставність включення до її складу домоволодіння, що, відповідно, виключає його продаж та надання в судовому порядку згоди на це.

Ураховуючи викладене, попри окремі недоліки у висновках апеляційного суду, які не призвели до ухвалення неправомірного рішення у спірних правовідносинах, КГС ВС з мотивів, викладених у своїй постанові, погодився із судами попередніх інстанцій щодо задоволення заяви боржника про виключення домоволодіння зі складу ліквідаційної маси та відхилення заяви керуючого реалізацією майна боржника про надання йому дозволу на продаж цього майна.

Тож КГС ВС залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 12.12.2023 у справі № 911/2891/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115859074>.

2. Справи щодо захисту прав інтелектуальної власності

2.1. Щодо компенсації власнику патенту частини ефективного строку дії патенту, протягом якої винахід за патентом не міг бути фактично використаний

З урахуванням принципу правової визначеності позивач як власник патенту має встановлене законодавством право на продовження строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на винаходи за патентом, оскільки всіх вимог чинного законодавства (на момент виникнення відповідного права), на які обґрунтовано розраховував позивач, було дотримано.

З огляду на правовідносини, які склалися між сторонами, фактичні обставини справи, положення законодавства України та міжнародних договорів, ратифікованих ВРУ, позбавлення права на додаткову охорону йде врозріз із взятими Україною зобов'язаннями за Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію)

КГС ВС розглянув касаційну скаргу Державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» у справі за позовом Компанії Тюгай Сеяку Кабусікі Кайся (Chugai Seiyaku Kabushiki Kaisha) до скаржника про визнання недійсною відмови та скасування її, зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У цій справі судами попередніх інстанцій було встановлено, що позивач звертався до відповідача з клопотанням про продовження строку дії майнових прав інтелектуальної власності (патенту) та видачу сертифіката додаткової охорони, в якому просив видати сертифікат додаткової охорони для свого патенту на три роки чотири місяці та двадцять чотири дні на відповідні винаходи, з урахуванням обмежень, передбачених абзацом третім пункту 1 статті 27-1 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (далі – Закон № 3687).

Однак відповідач за результатами розгляду цього клопотання повідомив позивача, що воно надійшло пізніше строку, встановленого абзацом першим частини третьої статті 27-1 Закону № 3687, у зв'язку із чим не підлягає задоволенню.

Позивач, вважаючи таке рішення відповідача незаконним та необґрунтованим, звернувся до суду з позовом, в якому просив визнати недійсною та скасувати відмову в наданні додаткової охорони прав на винахід за його патентом, зобов'язати відповідача здійснити державну реєстрацію додаткової охорони цього патенту шляхом внесення відповідних відомостей до Державного реєстру України на винаходи, здійснити публікацію про це в офіційному електронному бюлетені та видати сертифікат додаткової охорони.

За результатами нового розгляду рішенням господарського суду, залишеним без змін постановою суду апеляційної інстанції, зазначений позов було задоволено повністю.

ОЦІНКА СУДУ

КГС ВС зазначив, що відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформи патентного законодавства» (далі – Закон № 816) з 16.08.2020 Закон № 3687 викладено в новій редакції, зокрема його доповнено статтею 27-1 «Додаткова охорона».

Такий перегляд чинного законодавства України у сфері охорони прав на винаходи та корисні моделі був зумовлений необхідністю забезпечити ефективне виконання Україною зобов'язань у рамках Угоди про асоціацію.

При цьому право на продовження строку дії патенту на винахід має однакову мету і в редакції Закону № 3687 до 16.08.2020, і після 16.08.2020, а саме: компенсувати власнику патенту частину ефективного строку дії патенту, протягом якої винахід за патентом не міг бути фактично

використаний, адже для його використання потрібно здійснити державну реєстрацію лікарського засобу, що триває певний час.

Стаття 27-1 Закону № 3687 встановлює конкретний строк, протягом якого можна звернутися з клопотанням про додаткову охорону, – шість місяців від дати публікації відомостей про державну реєстрацію винаходу або від дати видачі першого дозволу відповідного компетентного органу (залежно від того, яка із цих дат є пізнішою). Раніше (до набрання чинності Законом № 816) такий строк фактично становив 19,5 років, клопотання потрібно було подати за шість місяців до завершення строку дії патенту.

Жодних положень про встановлення перехідного періоду для застосування статті 27-1 у Законі не передбачено. Норми Угоди про асоціацію також не містять конкретного механізму реалізації цих прав.

Звідси вбачається, що правовласники, які отримали відповідний дозвіл компетентного органу до 16.08.2020, але не подали клопотання про продовження строку дії патенту, позбавлені можливості отримати додаткову охорону, хоча таке право передбачено як чинною редакцією Закону № 3687, так і попередньою.

У цій справі патент позивача та лікарський засіб був зареєстрований в установленому законодавством України порядку до набрання чинності Законом № 816 (до 16.08.2020), яким Закон № 3687 доповнено статтею 27-1.

З урахуванням принципу правової визначеності суди попередніх інстанцій встановили, що позивач як власник патенту має передбачене законодавством право на продовження строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на винаходи за патентом, адже всіх вимог чинного законодавства (на момент виникнення відповідного права), на які обґрунтовано розраховував позивач, було дотримано.

Тож суди попередніх інстанцій, проаналізувавши правовідносини, які склалися між сторонами, та дослідивши матеріали справи, положення законодавства України та міжнародних договорів, ратифікованих ВРУ, дійшли висновку про задоволення позовних вимог, адже позбавлення права на додаткову охорону йде врозріз із взятими Україною зобов'язаннями за Угодою про асоціацію.

КГС ВС погодився з викладеним та зауважив, що у цій конкретній справі вирішальною є не подія подання клопотання, а момент виникнення у позивача права на продовження строку дії прав на винаходи за патентом.

Крім того, керуючись принципами і критеріями «розумності строку», визначеними практикою ЄСПЛ у застосуванні статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, КГС ВС дійшов висновку, що в цьому разі позивачем подано клопотання в строки, які підпадають під поняття «розумні строки».

Отже, КГС ВС залишив касаційну скаргу без задоволення, оскаржувані судові рішення попередніх інстанцій змінив, виклавши мотивувальну частину в редакції своєї постанови, а в решті залишив їх без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 14.12.2023 у справі № 910/8295/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115821573>.

2.2. Про докази передачі прав на торговельну марку

Належність майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку конкретній особі підтверджується та встановлюється на підставі відповідного свідоцтва або договору.

Власником торговельних марок, на які посилається позивач у заявлених позовних вимогах, є фізична особа – засновник позивача. Матеріали справи не містять доказів передачі прав на торговельні марки позивачу його засновником (правочин про це в матеріалах справи відсутній).

Водночас з огляду на імперативні приписи Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» висновок Тимчасової адміністративної колегії АМКУ не є належним доказом на підтвердження відповідної обставини. Чинне законодавство не містить норм, які б надавали преюдиціального характеру обставинам, встановленим рішенням чи рекомендаціями органів АМКУ

КГС ВС розглянув касаційну скаргу ТОВ «Науковий центр «Українська дидактика» у справі за позовом скаржника до ПП «Укрдидактик» і ПП «Укрдидактика» про зобов'язання вчинити дії та стягнення 600 220 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У цій справі позивач, посилаючись на порушення відповідачами його авторських прав, прав на торговельну марку та комерційне найменування, звернувся до суду з позовом про:

- зобов'язання ПП «Укрдидактик» припинити порушення авторських прав шляхом видалення з контенту вебсайту, що розміщується за адресою: <https://ukrdidactic.com.ua>, об'єктів авторського права, права на які належать позивачу;

- зобов'язання ПП «Укрдидактик» припинити порушення прав на комерційне найменування та торговельну марку «УКРДИДАК» шляхом видалення з назви доменного імені/вебсайту, що розміщується за адресою: <https://ukrdidactic.com.ua>, та найменування юридичної особи ПП «Укрдидактик» комерційного найменування і торговельної марки «УКРДИДАК», права на яку належать позивачу, протягом одного місяця з дати набрання законної сили судовим рішенням;

- зобов'язання ПП «Укрдидактика» припинити порушення прав на комерційне найменування та торговельну марку «УКРДИДАК» шляхом видалення з найменування юридичної особи комерційного найменування і торговельної марки «УКРДИДАК», права на яку належать позивачу, протягом одного місяця з дати набрання законної сили судовим рішенням;

- стягнення з ПП «Укрдидактик» компенсації (разового грошового стягнення) у розмірі 536 800 грн;

- стягнення з ПП «Укрдидактика» компенсації (разового грошового стягнення) у розмірі 13 420 грн;

- стягнення з ПП «Укрдидактик» моральної компенсації у розмірі 50 000 грн.

Обґрунтовуючи ці вимоги, позивач, зокрема, зазначив, що працівниками відділу досліджень і розслідувань обласного територіального відділення АМКУ було складено протоколи щодо відповідних товарів.

Позивачем стосовно дій відповідачів було направлено до АМКУ заяву про порушення, передбачене статтею 4 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції».

Рішенням Тимчасової адміністративної колегії АМКУ ПП «Укрдидактик» було визнано винним у порушенні законодавства про захист від недобросовісної конкуренції.

Однак, за висновками місцевого господарського суду, позивач не надав доказів на підтвердження того, що саме він має права на відповідні торговельну марку та комерційне найменування, а також на доменне ім'я та вебсайт.

У зв'язку із цим рішенням господарського суду в задоволенні заявленого у цій справі позову було відмовлено повністю.

Постановою суду апеляційної інстанції в частині відмови в задоволенні вимог про зобов'язання ПП «Укрдидактик», ПП «Укрдидактика» припинити порушення права позивача на комерційне найменування і в частині розподілу судових витрат рішення місцевого господарського суду було скасовано та ухвалено нове рішення про задоволення позову. У решті рішення суду першої інстанції залишено без змін.

ОЦІНКА СУДУ

За доводами позивача, суди попередніх інстанцій всупереч стандарту «вірогідність доказів» не врахували, що обставини передачі позивачу власником торговельних марок прав на їх використання підтверджуються рішенням Тимчасової адміністративної колегії АМКУ, в якому ці обставини встановлено. Водночас відповідачі протилежних доказів не надали. Тож стандарт доказування «вірогідність доказів» безпідставно не був застосований у розгляді цієї справи.

Щодо цих доводів КГС ВС, зокрема, зазначив, що належність майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку конкретній особі

підтверджується та встановлюється на підставі відповідного свідоцтва або договору.

Договір про передачу права власності на торговельну марку і ліцензійний договір вважаються дійсними, якщо вони укладені у письмовій формі і підписані сторонами.

При цьому статтею 77 ГПК України унормовано, що обставини, які відповідно до законодавства повинні бути підтверджені певними засобами доказування, не можуть підтверджуватися іншими засобами доказування.

Згідно із встановленими судами попередніх інстанцій обставинами власником торговельних марок, на які посилається позивач для обґрунтування заявлених позовних вимог, є фізична особа – засновник позивача. Матеріали справи не містять доказів передачі прав на торговельні марки позивачу його засновником (правочин про це в матеріалах справи відсутній).

КГС ВС зауважив, що висновок Тимчасової адміністративної колегії АМКУ не є належним доказом на підтвердження відповідної обставини з огляду на імперативні приписи Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг». Чинне законодавство не містить і норм, які б надавали преюдиціального характеру обставинам, встановленим рішенням чи рекомендаціями органів АМКУ, ураховуючи обсяг повноважень АМКУ згідно із законами України «Про Антимонопольний комітет України», «Про захист економічної конкуренції», «Про захист від недобросовісної конкуренції».

Отже, КГС ВС підтримав позицію місцевого та апеляційного господарських судів щодо відхилення вимог позивача, обґрунтованих порушенням його прав на торговельні марки.

Водночас КГС ВС дійшов висновку, що суди попередніх інстанцій, відмовляючи у задоволенні позову в частині вимог про припинення порушення авторських прав на об'єкти авторського права, стягнення компенсації та моральної шкоди, завданої порушенням авторського права, та в частині розподілу судових витрат, фактично виходили з недоведеності позивачем обставин порушення його права власності на торговельну марку, і тим самим помилково ототожнили власника прав на торговельну марку із суб'єктом авторського права на твір.

З огляду на це КГС ВС касаційну скаргу задовольнив частково, судові рішення попередніх інстанцій у зазначеній частині скасував та направив справу щодо цього на новий розгляд до місцевого господарського суду.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 05.12.2023 у справі № 922/527/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115487799>.

3. Справи щодо корпоративних спорів, корпоративних прав

3.1. Звернення до суду з вимогою про встановлення розміру статутного капіталу товариства та часток його учасників як спосіб захисту корпоративних прав

Позов про визначення розміру статутного капіталу та часток учасників товариства є належним способом захисту прав позивача, якого виключено зі складу учасників товариства і який вимагає повернення йому статусу учасника.

У такому разі позивач не має іншого ефективного способу захисту порушеного права, як звернення до суду з вимогою про встановлення розміру статутного капіталу товариства та часток учасників товариства. Суд встановлює та перевіряє обставини, пов'язані із законністю виключення учасника та надає оцінку добросовісності поведінки відповідачів, які в разі задоволення позовних вимог будуть позбавлені своїх часток або їх частин у грошовому або відсотковому виразі.

Ухвалення судом рішення про визначення розміру статутного капіталу та часток учасників товариства з обмеженою відповідальністю не є втручанням у виключну компетенцію загальних зборів учасників товариства. У такому разі господарський суд не підміняє собою загальні збори учасників товариства і не вирішує питання про виключення учасника з товариства, а розглядає спір між колишнім та теперішніми учасниками щодо законності виключення позивача та вступу у товариство нових учасників, тобто захищає права та інтереси фізичних і юридичних осіб (учасників товариства) у визначений законом спосіб, що є основним завданням господарського судочинства, яке превалює над будь-якими іншими міркуваннями в судовому процесі (частина друга статті 2 ГПК України). За результатом розгляду такого спору суд може ухвалити рішення про припинення права на участь у товаристві шляхом задоволення позову про визначення розміру статутного капіталу та часток учасників товариства, що узгоджується з такими способами захисту, як визнання права; припинення дії, яка порушує право; відновлення становища, яке існувало до порушення (пункти 1, 3 та 4 частини другої статті 16 ЦК України).

ВС у складі судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 у справі за позовом скаржника до ТОВ «Перечинський «Стеатит», ОСОБА_2, ОСОБА_3, ОСОБА_4, ОСОБА_5, ОСОБА_6, ОСОБА_7, ОСОБА_8, ОСОБА_9, ОСОБА_10 про визначення розміру статутного капіталу товариства та розмірів часток учасників товариства.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

На момент стверджуваного позивачем порушення він був учасником товариства із часткою в статутному капіталі у розмірі 1302,50 грн (11,90 %). Також він є одним із трьох спадкоємців померлого учасника товариства, який володів часткою в статутному капіталі у розмірі 8127,00 грн (74,28 %).

У серпні та вересні 2016 року було прийнято два рішення загальних зборів учасників товариства. Другим рішенням скасовано попереднє про збільшення частки позивача за рахунок 1/3 частки спадкодавця, відмовлено йому в прийнятті до складу учасників товариства із часткою спадкодавця, після чого його та інших учасників виключено з товариства. Цим самим рішенням прийнято двох нових учасників, збільшено статутний капітал та здійснено перерозподіл часток.

Позивач вважає, що нові учасники незаконно (недобросовісно) вступили до товариства, з якого виключено інших учасників, зокрема і його. Загальні збори учасників товариства були неправомочними приймати рішення, оскільки позивач як учасник товариства та спадкоємець мажоритарного учасника мав у сукупності 72,62 % голосів і не голосував за ці рішення.

Цій судовій справі передувала інша, у якій позивач оскаржував зазначені рішення загальних зборів учасників. У ній постановою суду апеляційної інстанції було скасовано рішення місцевого господарського суду та відмовлено в позові через обрання позивачем неправильного способу захисту.

Тож позивач подав позов до товариства, всіх його учасників (колишніх, яких виключили, і теперішніх) та двох інших спадкоємців про визначення розміру статутного капіталу товариства, колишнього складу учасників та їх часток у розмірі, який існував до порушення його прав.

Рішенням господарського суду зазначений позов було задоволено.

Постановою суду апеляційної інстанції зазначене рішення було скасовано, в задоволенні позову відмовлено у зв'язку з тим, що позивач не довів підстав набуття ним та іншими учасниками часток у статутному капіталі товариства у заявленому розмірі, тобто порушення права (законного інтересу).

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до конкретних обставин цієї справи СП КГС ВС вирішувалися, зокрема, такі питання: 1) чи є належним способом захисту порушеного права учасника, що був виключений з товариства, визнання складу колишніх учасників та статутного капіталу в розмірі, який існував до стверджуваного порушення прав; 2) чи не є у такому випадку рішення про визначення розміру статутного капіталу та часток учасників товариства з обмеженою відповідальністю втручанням у виключну компетенцію загальних зборів учасників товариства.

Щодо першого питання, посилаючись на викладені в раніше ухвалених постановках ВП ВС висновки, СП КГС ВС зазначила, що позов про визначення розміру статутного капіталу та часток учасників товариства є належним способом захисту прав позивача, якого виключено зі складу учасників товариства і який вимагає повернення йому статусу учасника. Відповідати за таким позовом мають товариство та інші учасники, які внаслідок задоволення позову можуть бути позбавлені своїх часток у статутному капіталі або їх частин у грошовому або відсотковому виразі.

Витребування частки (переведення прав) не є єдиноможливим способом захисту прав позивача – колишнього учасника товариства, що був виключений, у спорі з учасниками, які вступили до товариства. Такі способи захисту застосовуються у чітко визначених законом випадках, зокрема: якщо відповідач незаконно заволодів часткою позивача (належним способом захисту є витребування частки в особи, яка незаконно заволоділа без відповідної правової підстави, згідно зі статтею 387 ЦК України); якщо порушено переважне право учасника на придбання частки (належним способом захисту є переведення прав покупця); якщо частка була набута безвідплатно в особи, яка не мала права її відчужувати (належним способом захисту є витребування від добросовісного набувача у всіх випадках відповідно до частини другої статті 388 ЦК України); якщо частка була набута оплатно в особи, яка не мала права її відчужувати (належним способом є витребування від добросовісного набувача у випадках, передбачених частиною першою статті 388 ЦК України).

Крім того, частка в статутному капіталі товариства є особливим видом майна, тому загальні засади захисту права власності застосовуються й до захисту права власника частки у статутному капіталі, якщо інше не впливає ізі змісту або характеру цих прав. Зокрема, слід ураховувати, що після виключення учасника зі складу товариства можуть відбуватися зміни у складі учасників. Статутний капітал товариства підлягає зменшенню внаслідок виключення учасника, а надалі може бути збільшений за рахунок додаткових внесків третіх осіб.

Тож СП КГС ВС дійшла висновку, що учасник, якого незаконно виключили зі складу товариства, не має іншого ефективного способу судового захисту порушеного права, як звернення до суду з вимогою про встановлення розміру статутного капіталу товариства та часток учасників товариства. Суд встановлює та перевіряє обставини, пов'язані із законністю виключення учасника та надає оцінку добросовісності поведінки відповідачів, які в разі задоволення позовних вимог будуть позбавлені своїх часток або їх частин у грошовому або відсотковому виразі.

Вирішуючи наступне питання, СП КГС ВС зазначила, що ухвалення судом рішення про визначення розміру статутного капіталу та часток учасників товариства з обмеженою відповідальністю не є втручанням

у виключну компетенцію загальних зборів учасників товариства. Відповідно до частини п'ятої статті 11 ЦК України у випадках, встановлених актами цивільного законодавства, цивільні права та обов'язки можуть виникати з рішення суду. ВП ВС, вирішуючи питання щодо застосування положень статті 17 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», визначила, що позов про визначення розміру статутного капіталу та часток учасників товариства є належним способом захисту прав позивача, якого виключено зі складу учасників товариства і який вимагає повернення йому статусу учасника.

Суд зобов'язаний розглянути спір по суті заявлених вимог щодо законності виключення позивача зі складу учасників товариства і з огляду на конкретні обставини справи оцінити аргументи сторін щодо підстав виключення учасника та поведінки всіх учасників товариства, встановити інші фактичні дані, які мають значення для вирішення справи. У такому разі господарський суд не підміняє собою загальні збори учасників товариства і не вирішує питання про виключення учасника з товариства, а розглядає спір між колишнім та теперішніми учасниками щодо законності виключення позивача і вступу у товариство нових, тобто захищає права та інтереси фізичних і юридичних осіб (учасників товариства з обмеженою відповідальністю) у визначений законом спосіб, що є основним завданням господарського судочинства, яке превалює над будь-якими іншими міркуваннями в судовому процесі (частина друга статті 2 ГПК України).

За результатом розгляду такого спору суд може ухвалити рішення про припинення права на участь у товаристві шляхом задоволення позову про визначення розміру статутного капіталу та часток учасників товариства, що узгоджується з такими способами захисту, як визнання права; припинення дії, яка порушує право; відновлення становища, яке існувало до порушення (пункти 1, 3 та 4 частини другої статті 16 ЦК України).

Відмова суду у вирішенні спору по суті між позивачем – колишнім учасником, якого було виключено, та товариством і теперішніми учасниками щодо законності виключення, яке для позивача мало наслідком позбавлення корпоративних прав, з мотивів відсутності у суду компетенції (повноважень) втручатися у такі правовідносини суперечить частині першій статті 8, частині четвертій статті 13, частинам першій, четвертій статті 41, частині другій статті 124 Конституції України і не узгоджується з пунктом 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка гарантує кожному право на звернення до суду з позовом щодо його прав та обов'язків цивільного характеру.

У зв'язку з наведеним СП КГС ВС вирішила відступити від висновків, викладених у пунктах 95, 96 постанови КГС ВС від 31.08.2022 у справі № 924/700/21, а саме:

«Втрата права власності на частку і статусу учасника за рішенням суду можлива лише у випадках витребування частки із чужого незаконного володіння або переведення на позивача прав та обов'язків покупця частки. Такий спосіб захисту прав позивача як визначення розміру статутного капіталу та часток учасників не може призводити до втрати іншими учасниками товариства права власності на їх частки та статусу учасників (корпоративних прав), тобто до фактичного виключення учасників з товариства.

... внаслідок ухвалення оскаржуваного рішення відбулося безпідставне втручання суду апеляційної інстанції у виключну компетенцію загальних зборів товариства. ...спосіб захисту прав, обраний позивачем, призведе до втрати статусу учасника та права власності на частки іншими учасниками внаслідок ухвалення судового рішення, а отже, такі позовні вимоги не можуть бути задоволені».

Отже, СП КГС ВС касаційну скаргу задовольнила частково, постанову та додаткову постанову апеляційного господарського суду скасувала, справу передала на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

Детальніше з текстом постанови СП КГС ВС від 11.12.2023 у справі № 907/922/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115859002>.

3.2. Щодо відсутності підстав для зобов'язання в судовому (примусовому) порядку учасника зробити додатковий внесок у статутний капітал, рішення про збільшення якого було прийняте до набрання чинності Законом № 2275

Рішення про збільшення статутного капіталу, що було прийняте до набрання чинності Законом № 2275, не є підставою для вимог щодо його примусового виконання, оскільки зобов'язання учасника зробити додатковий внесок у статутний капітал вважається добровільним зобов'язанням майнового характеру, вимога якого не може бути захищена в судовому (примусовому) порядку.

Якщо учасник не вніс (неповністю вніс) додатковий внесок на виконання такого рішення, він не може бути зобов'язаний до цього судом. Проте він несе солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства перед кредиторами у межах вартості невнесеної частини вкладу і має обмеження в отриманні дивідендів. Цей обов'язок виникає внаслідок того, що рішення про збільшення статутного капіталу було затверджене, а зміни до статуту товариства були зареєстровані без урахування фактично внесених учасниками додаткових вкладів і надалі його не було приведено у відповідність, що впливає на права та інтереси інших осіб (кредиторів товариства, інших учасників та товариства).

Стаття 18 Закону № 2275 не застосовується до рішень загальних зборів про збільшення статутного капіталу, що були прийняті до набрання чинності цим Законом

ВС у складі судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів КГС розглянув касаційну скаргу ПП «Агротрейд Групп» у справі за позовом скаржника до ОСОБА_1 про стягнення 4 707 000,00 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

18.09.2015 загальними зборами учасників позивача було прийнято рішення, зокрема, про збільшення розміру статутного капіталу підприємства до 19 500 000,00 грн та розподіл статутного капіталу, відповідно до якого частка ОСОБА_3 та ОСОБА_1 дорівнює 9 750 000,00 грн, що становить 50 % та 50 часток у статутному капіталі.

Надалі було проведено державну реєстрацію відповідних змін до установчих документів підприємства.

На підтвердження сплати відповідачем додаткового внеску в сумі 293 000,00 грн позивач надав копії банківських виписок, згідно з якими відбулося поповнення статутного фонду від імені ОСОБА_1 на 144 000,00 грн та 149 000,00 грн.

Відповідно до картки рахунку, що була надана позивачем, заборгованість відповідача за період 01.12.2015–30.06.2019 становить 3 462 958,15 грн.

Позивач також надав копію вимоги від 18.01.2022 до відповідача щодо виконання зобов'язання зі сплати додаткового внеску в розмірі 4 707 000,00 грн, докази отримання якої відповідачем в матеріалах справи відсутні.

Рішенням господарського суду у цій справі, залишеним без змін постановою суду апеляційної інстанції, у задоволенні позову про стягнення з відповідача на користь позивача заборгованості у зазначеному розмірі було відмовлено повністю.

ОЦІНКА СУДУ

СП КГС ВС, ураховуючи, що позивач діє на основі приватної власності двох осіб (засновників), статутний капітал позивача поділений між учасниками на частки і суди не встановили наявності в його статуті положень, які передбачають, що один учасник має один голос у вищому органі з можливістю мати додаткову кількість голосів і його учасники несуть відповідальність за зобов'язаннями приватного підприємства, погодилася з висновками судів попередніх інстанцій про те, що ПП «Агротрейд Групп» є товариством, тому до спірних правовідносин застосовуються норми права, що регламентують діяльність саме цього виду господарських товариств.

СП КГС ВС зазначила, що відповідно до конкретних обставин зобов'язання перед товариством, пов'язане з майновою участю учасника, виникло на підставі рішення про збільшення статутного капіталу, прийнятого

до набрання чинності Законом № 2275, мало добровільний характер для його учасників, тому не могло бути підставою як для виключення учасника з товариства, так і для вимог щодо їх обов'язкового виконання шляхом стягнення в судовому порядку за позовом товариства.

Засадниче положення корпоративного права про те, що учасника товариства не можна примусити вносити вклади, обумовлене особливістю корпоративних правовідносин та тим, що учасник товариства, вносячи вклади, збільшує майно товариства, але не отримує натомість майнового еквівалента, а лише право участі в товаристві у порядку, встановленому установчим документом та законом. Товариство не має права виплачувати дивіденди учаснику, який повністю або частково не вніс свій вклад (частина третя статті 27 Закону № 2275).

З огляду на те, що рішення про збільшення статутного капіталу товариства було затверджено і його учасникам було визначено розмір часток без урахування фактично внесених ними додаткових вкладів, у спірних правовідносинах статтю 52 Закону України «Про господарські товариства» щодо можливості збільшення статутного капіталу товариства після внесення усіма його учасниками вкладів у повному обсязі слід застосовувати у системному зв'язку із частиною четвертою статті 50 цього Закону, а також статтею 2 Закону № 2275 щодо покладення солідарної відповідальності на учасників за зобов'язаннями товариства перед кредиторами у межах вартості невнесеної частини вкладу кожного з учасників.

Такі наслідки застосовуються, якщо після набрання чинності Законом № 2275 учасники не прийняли рішення про зменшення статутного капіталу товариства або затвердження розмірів часток учасників товариства та їх номінальної вартості з урахуванням фактично внесених ними додаткових вкладів.

Отже, за висновками СП КГС ВС, наслідками невнесення додаткових вкладів відповідно до рішення про збільшення статутного капіталу, що стало підставою для внесення змін до статуту та реєстрації часток учасників товариства, є покладення солідарної відповідальності на учасника, який не вніс (неповністю вніс) свій внесок, за зобов'язаннями товариства перед кредиторами та обмеження в отриманні дивідендів.

При цьому норми статті 18 Закону № 2275, що регулюють порядок збільшення статутного капіталу товариства, не застосовуються до спірних правовідносин з урахуванням правил дії актів цивільного законодавства у часі. Акти цивільного законодавства регулюють відносини, які виникли з дня набрання ними чинності. Якщо цивільні відносини виникли раніше і регулювалися актом цивільного законодавства, який втратив чинність, новий акт цивільного законодавства застосовується до прав та обов'язків, що виникли з моменту набрання ним чинності (частини перша та третя статті 5 ЦК України).

Крім того, частина десята цієї статті встановлює правові наслідки несплати (часткової сплати) додаткових вкладів після спливу строку, встановленого попереднім рішенням про збільшення статутного капіталу шляхом залучення додаткових вкладів. У такому разі дії учасників щодо здійснення внесків впливають на розподіл часток та розмір статутного капіталу, що відображається в остаточному рішенні про затвердження результатів внесення додаткових вкладів, що є підставою для внесення змін до відомостей в ЄДР щодо нового розміру статутного капіталу товариства.

Натомість у цій справі рішення про затвердження збільшеного розміру статутного капіталу товариства вже прийнято, зміни до статуту внесено та затверджено, відповідні відомості щодо розміру статутного капіталу зареєстровано в ЄДР.

Тож, за висновками СП КГС ВС, суди першої й апеляційної інстанцій помилково застосували норми статті 18 Закону № 2275, який станом на момент прийняття рішення не набрав чинності і не встановлює правових наслідків затвердження збільшеного розміру статутного капіталу товариства без урахування фактично внесених учасниками додаткових вкладів. Проте така помилка у застосуванні статті 18 чинного Закону № 2275 не вплинула на правильність вирішення спору по суті, не може бути підставою для їх скасування, а є підставою для зміни їх мотивувальних частини.

Підсумовуючи наведене, СП КГС ВС у цій справі дійшла таких висновків:

- рішення про збільшення статутного капіталу, що було прийнято до набрання Закону № 2275, не є підставою для вимог щодо його примусового виконання, оскільки зобов'язання учасника зробити додатковий внесок у статутний капітал вважається добровільним зобов'язанням майнового характеру, вимога якого не може бути захищена в судовому (примусовому) порядку;

- якщо учасник не вніс (неповністю вніс) додатковий внесок на виконання такого рішення, він не може бути зобов'язаний до цього судом. Проте він несе солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства перед кредиторами у межах вартості невнесеної частини вкладу і має обмеження в отриманні дивідендів. Цей обов'язок виникає внаслідок того, що рішення про збільшення статутного капіталу було затверджено, а зміни до статуту товариства були зареєстровані без урахування фактично внесених учасниками додаткових вкладів і надалі його не приведено у відповідність, що впливає на права та інтереси інших осіб (кредиторів товариства, інших учасників та товариства);

- стаття 18 чинного Закону № 2275 не застосовується до рішень загальних зборів про збільшення статутного капіталу, що були прийняті до набрання чинності цим Законом.

З огляду на викладене СП КГС ВС касаційну скаргу задовольнила частково, оскаржувані рішення змінила, виключивши з їх мотивувальних

частин висновки про застосування статті 18 Закону № 2275, у решті судові рішення попередніх інстанцій залишила без змін.

Детальніше з текстом постанови СП КГС ВС від 11.12.2023 у справі № 925/200/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115746216>.

4. Справи щодо права власності

4.1. Належний спосіб захисту порушених прав при ухиленні органу приватизації від проведення визначеної законом процедури приватизації майна шляхом його викупу

Якщо позивач вважає, що він має право на приватизацію шляхом викупу, але відповідний орган приватизації ухиляється від проведення визначеної законом процедури, то належним способом захисту прав позивача є звернення з позовом про спонукання до укладення договору купівлі-продажу.

При цьому вимогу позивача про зобов'язання укласти договір у певній редакції у випадках, які допускають вирішення таких спорів судом, слід тлумачити як вимогу про визнання укладеним договором в судовому порядку в запропонованій позивачем редакції, що відповідає способам захисту, визначеним пунктом 6 частини другої статті 16 ЦК України

КГС ВС розглянув касаційні скарги ФДМУ та його регіонального відділення по Львівській, Закарпатській та Волинській областях у справі за позовом ТОВ «Техно інтелект інвест» до скаржників за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідачів – ДП «Львівський державний інститут з проектування нафтопереробних і нафтохімічних підприємств «Львівдіпронафтохім» про визнання права на приватизацію способом викупу об'єкта приватизації та зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач та відповідач 2 уклали договір оренди нерухомого державного майна – нежитлових приміщень, розташованих у м. Львові, до якого у подальшому було укладено договір про внесення змін.

Керуючись приписами Закону України «Про оренду державного та комунального майна» та Порядку передачі в оренду державного та комунального майна, затвердженого постановою КМУ від 03.06.2020 № 483, за наданим дозволом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України, а згодом і відповідача 2 позивач здійснив поліпшення орендованого приміщення у розмірі більш ніж 25 % ринкової вартості майна, визначеної суб'єктом оціночної діяльності.

У зв'язку із цим позивач вважав, що у нього виникло право на приватизацію орендованого нежитлового приміщення на підставі частини другої статті 18 Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» (далі – Закон № 2269) шляхом викупу.

Проте спірне окреме майно тричі було включено до складу єдиного майнового комплексу в переліку об'єктів малої приватизації, що підлягають приватизації у 2020, 2021, 2022 роках, і, незважаючи на те, що єдиний майновий комплекс не було продано у 2020 та 2021 роках, відповідний об'єкт не внесено до переліку об'єктів малої приватизації, що підлягають приватизації шляхом викупу в 2022 році. За твердженнями позивача, таким чином йому було відмовлено в реалізації його законного права на приватизацію майна шляхом викупу.

Тож позивач звернувся до суду з позовом про визнання його права на приватизацію шляхом викупу та зобов'язання ФДМУ внести зміни до свого наказу, яким затверджено перелік об'єктів малої приватизації, що підлягають приватизації у 2022 році, а саме про зобов'язання доповнити цей перелік відповідним об'єктом.

Рішенням господарського суду, залишеним без змін постановою суду апеляційної інстанції, зазначений позов було задоволено.

ОЦІНКА СУДУ

Як зазначив КГС ВС, у цій справі позивач звернувся за захистом свого суб'єктивного права. Зміст суб'єктивного цивільного права визначається законом та договором і передбачає гарантовану можливість поведінки.

У заявленому позові позивач стверджував, що він виконав усі визначені у статті 18 Закону № 2269 вимоги, у зв'язку з чим набув право на приватизацію орендованого ним майна у відповідний спосіб.

Водночас задоволення позовних вимог про визнання права на приватизацію способом викупу спірного об'єкта та зобов'язання ФДМУ внести зміни до свого наказу від 04.01.2022 № 1 «Про затвердження переліків об'єктів малої приватизації, що підлягають приватизації в 2022 році», доповнивши пункт щодо приватизації спірного майна, не виключають необхідності дотримання вимог Закону № 2269 щодо порядку та способу прийняття рішення про включення майна до переліку об'єктів малої приватизації, що підлягають приватизації, і не спричинять набуття позивачем права власності на ці приміщення. Можливість виконання такого рішення суду перебуває у чималій залежності від суб'єктивних дій або недовладу відповідача, тобто такий спосіб захисту є неналежним та неефективним. Обрання позивачем неналежного способу захисту своїх прав за усталеною практикою ВП ВС є самостійною підставою для відмови в позові.

КГС ВС дійшов висновку, що в разі коли позивач вважає, що він має право на приватизацію шляхом викупу, але відповідний орган приватизації ухиляється від проведення визначеної законом процедури, належним

способом захисту прав позивача є звернення з позовом про спонукання до укладення договору купівлі-продажу.

При цьому вимогу позивача про зобов'язання укласти договір у певній редакції у випадках, які допускають вирішення таких спорів судом, слід тлумачити як вимогу про визнання укладеним такого договору в судовому порядку в запропонованій позивачем редакції, що відповідає способам захисту, встановленим пунктом 6 частини другої статті 16 ЦК України. За наслідками розгляду такої вимоги у резолютивній частині свого рішення суд, керуючись частиною дев'ятою статті 238 ГПК України, має зробити висновки про визнання укладеним договору в запропонованій позивачем редакції, виклавши текст редакції договору, яка за висновками суду відповідає вимогам законодавства та визнається судом укладеною, чи висновки про відмову у визнанні укладеним договору в запропонованій позивачем редакції.

Тож, на думку КГС ВС, заявлені позивачем у цій справі позовні вимоги, не є ефективними, а їх задоволення не спричинить набуття позивачем права власності на спірний об'єкт.

Щодо викладеного в пункті 6.4 договору оренди положення про те, що орендар не має права на приватизацію орендованого майна, КГС ВС окремо зауважив, що особа може відмовитися від конкретного права, яке їй належить, але така відмова не може стосуватися її прав загалом та прав, які можуть виникнути в майбутньому, а тому доводи скаржників про відсутність у позивача права, передбаченого статтею 18 Закону № 2269, є хибними.

Отже, з огляду на заявлення позивачем неналежного способу захисту та помилкові висновки судів попередніх інстанцій про задоволення позовних вимог у неефективний спосіб захисту КГС ВС задовольнив касаційні скарги відповідачів, скасував оскаржувані судові рішення попередніх інстанцій та прийняв нове рішення, яким у задоволенні позову відмовив.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 19.12.2023 у справі № 910/2490/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115859293>.

5. Справи у спорах, що виникають із правочинів, зокрема договорів

5.1. Щодо порядку та строків виставлення платіжних документів на оплату отриманої електричної енергії на підставі договору про участь у балансуєчому ринку і проведення розрахунків за ними

Платіжні документи на оплату виставляються автоматично у строки, визначені Правилами ринку, затвердженими постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП) від 14.03.2018 № 307, так само і оплаті вони підлягають

у строки, що передбачені цими Правилами. Рахунки, які виставляються щодавно, мають бути виставлені згідно з вимогами Правил ринку раніше дати виставлення платіжного документа за місяць.

При цьому в розумінні Правил ринку, з урахуванням змісту договору про участь у балансуєчому ринку, направлення (надсилання, виставлення) рахунків на оплату учасникам ринку здійснюється адміністратором розрахунків через систему управління ринком. Іншого порядку та способу направлення рахунків ані Правилами ринку, ані умовами договору не передбачено, а тому належним є їх направлення (формування) адміністратором розрахунків у системі управління ринком. Отже, відповідач, який є одночасно адміністратором розрахунків та оператором системи передачі, перебуває в цілком різних самостійних статусах учасника ринку електричної енергії, має можливість не лише отримувати рахунки та ознайомлюватися з їх змістом у момент виставлення таких рахунків у системі, а й проводити розрахунки за ними

ОП КГС ВС розглянула касаційну скаргу ПрАТ «Національна енергетична компанія «Укренерго» у справі за позовом ТОВ «ДТЕК Східенерго» до скаржника про стягнення 124 142 718,02 грн (основного боргу, пені, трьох відсотків річних та інфляційних втрат за неналежне виконання відповідачем умов договору про участь у балансуєчому ринку).

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Як було встановлено судами попередніх інстанцій, позивач як постачальник послуг з балансування (далі – ППБ) та відповідач як оператор системи передачі (далі – ОСП) уклали договір про участь у балансуєчому ринку шляхом приєднання позивача до типового договору про участь у балансуєчому ринку, який встановлює порядок та умови здійснення балансування електричної енергії на завантаження або розвантаження об'єднаної енергетичної системи України.

Відповідно до пункту 4.2 цього договору за підсумками місяця ППБ складає та направляє ОСП у паперовому або електронному вигляді (засоби електронного документообігу з накладенням КЕП) два примірники підписаного зі своєї сторони акта приймання-передачі наданих послуг з балансування, який ОСП розглядає та в разі відсутності зауважень підписує протягом трьох робочих днів з моменту його отримання від ОСП або направляє мотивовану відмову від його підписання із зазначенням недоліків, що мають бути усунуті.

Згідно з пунктом 4.3 договору ОСП здійснює остаточний розрахунок з ППБ протягом семи робочих днів після підписання сторонами акта або з дати направлення його ППБ на адресу ОСП (у випадку непідписання та/або ненаправлення акта, та/або вмотивованих зауважень до нього у п'ятиденний строк), за умови реєстрації ППБ податкової накладної в Єдиному реєстрі податкових накладних відповідно до вимог статті 201 ПК

України шляхом перерахування на поточний рахунок ППБ коштів в обсязі, що відповідає фактичній вартості наданих послуг з балансування.

Надалі на підставі постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, від 06.05.2022 № 458 пункти 4.2, 4.3 типового договору було виключено та додано пункти 4.2, 4.3 такого змісту: «подання платіжних документів здійснюється сторонами відповідно до Правил ринку. Якщо ППБ має заперечення до інформації, що міститься у платіжному документі, то він повинен повідомити про це ОСП не пізніше 12:00 наступного робочого дня після виставлення рахунку. Наявність заперечень не є підставою для створення дебіторської заборгованості перед ОСП».

Суди попередніх інстанцій встановили, а сторони спору не заперечували те, що на підставі укладеного договору в період з лютого по липень 2022 року позивач поставляв, а відповідач отримував балансуєчу електричну енергію, що підтверджується підписаними сторонами актами купівлі-продажу. Факт прострочення виконання відповідачем зобов'язання з оплати за договором підтверджується матеріалами справи.

На день звернення з позовом у цій справі розмір боргу становив 132 495 850,11 грн, проте у зв'язку із частковою оплатою провадження у справі в частині основного боргу в розмірі 16 167 276,82 грн було закрито і рішенням господарського суду, залишеним без змін постановою суду апеляційної інстанції, позов було задоволено частково, стягнуто з відповідача на користь позивача: 116 328 573,29 грн – заборгованість, 888 064,48 грн – трьох відсотків річних, 5 845 601,79 грн – інфляційних втрат. У стягненні 1 080 478,46 грн пені було відмовлено.

ОЦІНКА СУДУ

Здійснюючи касаційний перегляд у цій справі, ОП КГС ВС, зокрема, виходила такого.

Пункт 7.7.1 Правил ринку в редакції, що була чинною на момент виникнення правовідносин, передбачав, що платіжні документи для торгового дня надаються відповідним учасникам ринку на другий робочий день після цього дня.

Платіжні документи для декади надаються відповідним учасникам ринку не пізніше четвертого робочого дня після останнього дня цієї декади. Платіжні документи для торгового місяця (стосовно оплати наданих допоміжних послуг) надаються відповідним учасникам ринку на восьмий робочий день після останнього дня місяця. Оплата платіжного документа з банківського рахунку АР на банківський рахунок учасника ринку здійснюється протягом чотирьох робочих днів з дати направлення рахунку (пункти 7.7.1, 7.7.2, 7.7.4 Правил ринку в чинній редакції).

Отже, платіжні документи на оплату виставляються автоматично у визначені Правилами ринку строки, так само і оплаті вони підлягають

у строки, що передбачені Правилами ринку. Рахунки, які виставляються щодавно, мають бути виставлені згідно з вимогами Правил ринку раніше дати виставлення платіжного документа за місяць.

Ухвалюючи оскаржувані судові рішення, суди попередніх інстанцій виходили з того, що:

– з урахуванням приписів Правил ринку та умов договору відповідач (ОСП/АР, адміністратор розрахунків) зобов'язаний був оплатити позивачу (ППБ) вартість придбаної балансуєчої електричної енергії протягом чотирьох банківських днів з дати направлення (виставлення) рахунка (пункт 7.7.4 Правил ринку). При цьому суди попередніх інстанцій, частково задовольняючи позов у межах позовних вимог, врахували, що позивач, визначивши дати виникнення боргу за кожен місяць з урахуванням дати складання актів приймання-передачі, а не згідно з пунктом 7.7.4 Правил ринку, фактично зменшив період прострочення грошового зобов'язання;

– порядок розрахунків, передбачений пунктом 4.3 договору (в редакції, чинній до 07.05.2022), застосовується при остаточному розрахунку, тобто в разі невідповідності між сумами у виставлених згідно з Правилами ринку рахунках та вартістю фактично переданої електричної енергії за місяць, яку сторони підтверджують шляхом підписання відповідних актів.

ОП КГС ВС погодилася з висновками судів попередніх інстанцій про те, що порядок розрахунків, передбачений пунктом 4.3 договору (на який посилається відповідач), застосовується при остаточному розрахунку, тобто в разі невідповідності між сумами у виставлених згідно з Правилами ринку рахунках та вартістю фактично переданої електричної енергії за місяць, яку сторони підтверджують шляхом підписання відповідних актів.

Крім того, ОП КГС ВС зазначила, що суперечності між пунктами 4.2, 4.3 типового договору про участь у балансуєчому ринку (додаток 7 до Правил ринку) в редакції, що діяла до 07.05.2022, та пунктом 7.7.4 Правил ринку, відповідно до якого оплата платіжного документа з банківського рахунку АР на банківський рахунок учасника ринку здійснюється протягом чотирьох робочих днів з дати направлення рахунка, немає.

Отже, внесення зазначених змін до типового договору про участь у балансуєчому ринку не змінює регулювання щодо строків оплати платіжного документа з банківського рахунку АР на банківський рахунок учасника ринку.

При цьому, як зауважила ОП КГС ВС, у постанові від 03.02.2023 у справі № 910/9374/21 ОП КГС ВС вже вказувала на те, що в розумінні Правил ринку (пункти 1.1.2, 1.1.4, , 1.8.1, 1.11.1, 1.11.8, 5.11.1, 5.11.2, 5.28.1, 7.2.1, 7.7.4), з урахуванням змісту договору (пункти 4.1, 4.5, 5.3, 5.4), направлення (надсилання, виставлення) рахунків на оплату учасникам ринку здійснюється адміністратором розрахунків (АР) через систему управління ринком. Іншого порядку та способу направлення рахунків ані Правилами ринку, ані умовами

договору не передбачено, а тому суд вважає належним їх направлення (формування) АР у системі управління ринком. Отже, відповідач, який є одночасно АР та ОСП, перебуває в цілком різних самостійних статусах учасника ринку електричної енергії, має можливість не лише отримувати рахунки та ознайомлюватися з їх змістом у момент виставлення таких рахунків у системі, а й проводити розрахунки за ними.

Тож ОП КГС дійшла висновку, що у цій справі попередніми інстанціями ухвалено правильні рішення і підстав для їх скасування немає, у зв'язку із чим залишила касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення без змін.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 01.12.2023 у справі № 910/9216/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115487782>.

5.2. Про правомірність надання господарським судом самостійної оцінки доказам, діям / бездіяльності продавця щодо порушення податкового законодавства за відсутності матеріалів податкової перевірки (акта або рішення) контролюючого органу

У контексті доказування такої складової цивільного правопорушення як протиправна поведінка заподіювача збитків відсутність матеріалів податкової перевірки (акта або рішення) відповідного контролюючого органу не може звільняти продавця від відповідальності за завдані покупцю майнові збитки, а господарський суд має самостійно оцінити надані докази, зокрема стосовно реєстрації податкових накладних, і здійснити оцінку дій чи бездіяльності продавця, у тому числі щодо порушення ним податкового законодавства.

Обставини (факти), пов'язані з реєстрацією податкових накладних, можуть підтверджуватися не лише матеріалами відповідної перевірки контролюючим органом, а й податковими накладними, розрахунками коригування тощо. Господарський суд має повноваження самостійно надавати оцінку правомірності чи неправомірності дій або бездіяльності відповідача при виконанні зобов'язання, зокрема стосовно їх відповідності податковому законодавству України, якщо це необхідно для вирішення спору

ОП КГС ВС розглянула касаційну скаргу ПрАТ «Національна енергетична компанія «Укренерго» у справі за позовом скаржника до ТОВ «Чернівецька обласна енергопостачальна компанія» про відшкодування збитків у розмірі 3 518 307,60 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

01.07.2019 позивач (замовник) та відповідач (постачальник) уклали типовий договір про надання послуг із забезпечення збільшення частки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел.

Також сторони уклали додаткову угоду до цього договору, за якою постачальник послуг зобов'язаний зареєструвати відповідно до статті 201 ПК України податкові накладні в Єдиному реєстрі податкових накладних у строк, визначений чинним законодавством України. Постачальник послуг зобов'язаний відшкодувати замовникові суму податку на додану вартість за податковою накладною, яка не зареєстрована постачальником послуг в Єдиному державному реєстрі податкових накладних протягом граничних строків згідно з вимогами статті 201 ПК України.

Звертаючись з позовом у цій справі, позивач стверджував, що три податкові накладні, складені та зареєстровані відповідачем в Єдиному реєстрі податкових накладних, були зареєстровані з порушенням умов додаткової угоди щодо зобов'язання зареєструвати їх у визначений законодавством строк та з неправильним зазначенням такого обов'язкового реквізиту як дата складання, що призвело до заподіяння позивачу збитків на суму неотриманого податкового кредиту в розмірі 3 518 307,60 грн.

Рішенням господарського суду, залишеним без змін постановою суду апеляційної інстанції, у задоволенні цього позову було відмовлено.

ОЦІНКА СУДУ

Перед ОП КГС ВС у цій справі постали такі питання щодо застосування положень статей 11, 76, 77 та 86 ГПК України: 1) чи може обставина (факт) реєстрації податкових накладних, її реквізитів, розрахунків коригування до таких податкових накладних тощо доводитись лише матеріалами перевірки контролюючим органом, чи вона може підтверджуватися іншими доказами; 2) чи наділений господарський суд повноваженнями самостійно надавати оцінку правомірності чи неправомірності дій або бездіяльності відповідача, зокрема стосовно порушення податкового законодавства України, застосовуючи норми податкового законодавства.

Вирішуючи ці питання, ОП КГС ВС зазначила, що загалом чинне законодавство не містить вимог щодо певних засобів доказування, якими можуть підтверджуватися обставини (факти), що стосуються реєстрації податкових накладних. Право позивача надавати докази щодо таких обставин (фактів) не може бути обмежене діями або бездіяльністю контролюючого органу щодо проведення чи не проведення ним відповідної перевірки.

Навіть правова оцінка, надана рішенням суду в іншій справі, зокрема щодо того, чи є певна поведінка правомірною чи неправомірною, не є обов'язковою для суду. Тим паче, не може бути обов'язковою така оцінка, надана контролюючим органом.

Водночас висновок щодо порушення норм податкового законодавства, допущених при реєстрації податкових накладних або розрахунків коригування, чи висновок про відсутність такого порушення є саме правовим висновком, а не фактом порушення.

Ураховуючи викладене, ОП КГС ВС дійшла висновку про те, що в контексті доказування такої складової цивільного правопорушення як протиправна поведінка заподіювача збитків відсутність матеріалів податкової перевірки (акта або рішення) відповідного контролюючого органу не може звільняти продавця від відповідальності за завдані покупцю майнові збитки, а господарський суд має самостійно оцінити надані докази, зокрема стосовно реєстрації податкових накладних, здійснити оцінку дій чи бездіяльності продавця, у тому числі щодо порушення ним податкового законодавства.

У раніше ухваленій постанові ВС від 07.06.2023 у справі № 916/334/22 викладено висновки, згідно з якими саме на позивача покладається обов'язок довести наявність збитків, протиправність поведінки заподіювача збитків та причинний зв'язок такої поведінки із заподіяними збитками. Твердження позивача щодо наявності підстав для стягнення збитків, зокрема в контексті наявності збитків та їх розміру, протиправності поведінки заподіювача збитків та існування причинного зв'язку такої поведінки із заподіяними збитками, ураховуючи принципи змагальності, диспозитивності, рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом, підлягає доведенню саме позивачем. Хоча обов'язок відповідача зареєструвати податкову накладну (розрахунок коригування до податкової накладної) є обов'язком платника податку в публічно-правових відносинах, але саме невиконання цього обов'язку може завдати покупцю збитків. Докази у вигляді податкових накладних, податкових декларацій, розрахунків коригування, рішення суду про стягнення боргу в зобов'язальних правовідносинах не є належними і допустимими доказами вчинення відповідачем порушення податкового зобов'язання.

Погоджуючись у цілому із зазначеними висновками щодо тягаря доказування, а також із тим, що рішення суду про стягнення боргу в зобов'язальних правовідносинах не є належними і допустимими доказами вчинення відповідачем порушення податкового зобов'язання, ОП КГС ВС визнала за необхідне частково відступити від них, уточнивши, що обставини (факти), пов'язані з реєстрацією податкових накладних, можуть підтверджуватися не лише матеріалами відповідної перевірки контролюючим органом, а й податковими накладними, розрахунками коригування тощо. Господарський суд має повноваження самостійно надавати оцінку правомірності чи неправомірності дій або бездіяльності відповідача при виконанні зобов'язання, зокрема стосовно їх відповідності податковому законодавству України, якщо це необхідно для вирішення спору.

На думку ОП КГС ВС, у вирішенні спору у цій справі суди попередніх інстанцій помилково виходили з того, що в разі відмови продавця товарів/послуг надати податкову накладну або порушення ним порядку її заповнення та/або порядку реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних покупець таких товарів/послуг має право додати до податкової

декларації за звітний податковий період заяву зі скаргою на такого постачальника, яка є підставою для включення сум податку до складу податкового кредиту.

При цьому суди попередніх інстанцій не дослідили податкових накладних, не встановили їх змісту, тобто не з'ясували обставин, від яких залежить вирішення спору, внаслідок чого не встановили, чи дають змогу податкові накладні ідентифікувати господарські операції, а тому не надали жодної правової оцінки наявності чи відсутності помилок у податкових накладних, які є перешкодою для одержання позивачем податкового кредиту. Суди попередніх інстанцій також не встановили: чи повідомив позивач відповідача про помилки у податкових накладних (якщо такі були) та коли саме; коли відповідач дізнався про помилки і чи мав на той час можливість виправити їх шляхом складення і реєстрації розрахунку коригування до податкової накладної, не пов'язаного зі зміною суми компенсації вартості товарів/послуг.

З огляду на це ОП КГС ВС частково задовольнила касаційну скаргу позивача, скасувала оскаржувані судові рішення, а справу передала на новий розгляд до місцевого господарського суду.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 01.12.2023 у справі № 926/3347/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115542608>.

6. Процесуальні питання

6.1. Про докази у справах про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки

Установлення в межах цивільно-правового спору про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки, обставин спричинення пошкодження майна потерпілої сторони, а також наявності в діях особи, яка завдала відповідної шкоди, вини (умислу чи необережності) може оцінюватись господарським судом на загальних підставах. Відсутність в матеріалах справи судового рішення, яким особа була б притягнута до відповідальності за скоєння ДТП, не може бути достатньою підставою для відмови в позові, оскільки за приписами статті 75 ГПК України таке рішення є обов'язковим для суду, проте не вважається єдиним доказом наявності вини заподіювача шкоди

КГС ВС розглянув касаційну скаргу ТДВ «Страхова група «Оберіг» у справі за позовом ТОВ «Раф-Транс» до скаржника за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача – ОСОБА_1 про стягнення страхового відшкодування – 127 500,00

грн, пені – 35 920,62 грн, трьох відсотків річних – 2 155,24 грн, та інфляційних втрат – 8 635,80 грн.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Як з'ясували суди попередніх інстанцій, у матеріалах цієї справи міститься копія довідки відділення поліції про результати проведення перевірки за повідомленням про ДТП, за змістом якої відповідна ДТП настала у зв'язку з неправильно вибраними діями водія – ОСОБА_1, у яких вбачаються ознаки вчинення ним адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 124 КУпАП.

Згідно з копією довідки управління патрульної поліції в діях ОСОБА_1 наявні порушення вимог пунктів 2.3.6, 11.4 Правил дорожнього руху, затверджених постановою КМУ від 10.10.2001 № 1306.

Суди попередніх інстанцій також встановили, що на момент ДТП цивільно-правова відповідальність ОСОБА_1 була застрахована на умовах полісу обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів у ТДВ «Страхова група «Оберіг».

ТОВ «Раф-Транс» неодноразово зверталось до цієї страхової компанії із заявами про виплату страхового відшкодування, оскільки під час ДТП його транспортному засобу було спричинено механічні пошкодження.

У зв'язку з невиплатою страхового відшкодування ТОВ «Раф-Транс» звернулося до господарського суду з позовом у цій справі.

Рішенням господарського суду, залишеним без змін постановою суду апеляційної інстанції, позов було задоволено частково. Стягнуто з відповідача на користь позивача 127 500,00 грн – страхового відшкодування, 35 903,21 грн – пені, 2 154,19 грн – трьох відсотків річних, 8 635,80 грн – інфляційних втрат, 2 683,73 грн – судового збору. У задоволенні решти позовних вимог було відмовлено.

ОЦІНКА СУДУ

У цій справі скаржник посилався на те, що вину ОСОБА_1 у вчиненні ДТП в судовому порядку не встановлено, позаяк судового рішення про притягнення ОСОБА_1 до адміністративної відповідальності за фактом ДТП в матеріалах справи немає.

КГС ВС щодо цього зазначив, зокрема, таке.

Цивільне законодавство в деліктних зобов'язаннях передбачає презумпцію вини заподіювача шкоди, згідно з якою особа, яка завдала шкоди, вважатиметься винною, якщо вона не доведе відсутність своєї вини.

Непритягнення водіїв до адміністративної відповідальності за порушення правил дорожнього руху не може бути підставою для звільнення володільця джерела підвищеної небезпеки від цивільно-правової відповідальності за завдану шкоду, оскільки вину особи в ДТП може бути підтверджено чи спростовано іншими належними доказами.

Аналогічні правові позиції наведено в низці постанов ВС.

Тож встановлення в межах цивільно-правового спору про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки, обставин спричинення пошкодження майна потерпілої сторони, а також наявності в діях особи, яка завдала відповідної шкоди, вини (умислу чи необережності) може оцінюватись господарським судом на загальних підставах.

При цьому, як зазначено в частині шостій статті 75 ГПК України, обвинувальний вирок суду в кримінальному провадженні або постанова суду, якою особу притягнуто до адміністративної відповідальності у справі про адміністративне правопорушення, які набрали законної сили, є обов'язковими для господарського суду, що розглядає справу про правові наслідки дій чи бездіяльності особи, стосовно якої ухвалений вирок або постанова суду, лише в питанні, чи мали місце ці дії (бездіяльність) та чи вчинені вони цією особою.

Отже, відсутність в матеріалах справи судового рішення, яким ОСОБА_1 була б притягнута до відповідальності за скоєння ДТП, не може бути достатньою підставою для відмови в позові, ураховуючи, що за приписами статті 75 ГПК України таке рішення є обов'язковим для суду, проте не вважається єдиним доказом наявності вини заподіювача шкоди.

Сформулювавши такий висновок, КГС ВС погодився з позицією судів попередніх інстанцій, відповідно до якої навіть у разі встановлення того, що ОСОБА_1 діяла в стані крайньої необхідності, вона є відповідальною за деліктне зобов'язання, оскільки, як передбачено статтею 1171 ЦК України, шкода, завдана особі у зв'язку із вчиненням дій, спрямованих на усунення небезпеки, що загрожувала цивільним правам чи інтересам іншої фізичної або юридичної особи, якщо цю небезпеку за даних умов не можна було усунути іншими засобами (крайня необхідність), відшкодовується особою, яка її завдала. Наявність вини не є умовою для настання відповідальності особи відповідно до змісту статті 1171 ЦК України.

Крім того, КГС ВС також зауважив, що встановлення у цивільно-правовому спорі про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки, обставин пошкодження майна потерпілої сторони, наявності в діях особи, яка завдала відповідної шкоди, вини (умислу чи необережності) здійснюється господарським судом на загальних підставах, не виходить за межі позовних вимог та є встановленням обставин справи.

З огляду на викладене КГС ВС залишив касаційну скаргу відповідача без задоволення, а оскаржувані судові рішення попередніх інстанцій – без змін.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 07.12.2023 у справі № 914/607/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115542612>.

6.2. Щодо оцінки судом наукових висновків та висновку експерта, поданих стороною у справі

Науковий висновок, що надійшов до суду не як відповідь на звернення судді-доповідача, а був наданий на запит однієї зі сторін та долучений нею до своїх пояснень, не може вважатися таким, що надійшов до суду в порядку, передбаченому частиною сьомою статті 303 ГПК України, навіть якщо особа, яка його підготувала, є членом НКР при ВС.

Тож суд розглядає зазначені висновки експертів у галузі права і ураховує їх лише як письмові пояснення сторони і лише в тій їх частині, що стосується підстав оскарження, доводів сторони.

Водночас поданий до суду стороною у справі висновок експерта, складений за результатами проведеної за її заявою судової експертизи, є доказом, наданим стороною до суду. Проте суд касаційної інстанції не має права встановлювати або вважати доведеними обставини, що не були встановлені у рішенні або постанові суду чи відхилені ним, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими, збирати чи приймати до розгляду нові докази або додатково перевіряти докази

ОП КГС ВС розглянула касаційну скаргу АТ «Оператор газорозподільної системи «Рівнегаз» (далі – АТ «Рівнегаз») у справі за позовом ТОВ «Оператор газотранспортної системи України» до АТ «Рівнегаз» за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача – Національної комісії, що здійснює регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, про стягнення 216 842 706,17 грн та зустрічним позовом АТ «Рівнегаз» до ТОВ «Оператор газотранспортної системи України» за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача – Національної комісії, що здійснює регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, про зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням господарського суду в задоволенні первісного позову про стягнення 216 842 706,17 грн та зустрічного позову про зобов'язання вчинити дії було відмовлено.

Постановою суду апеляційної інстанції зазначене рішення в частині відмови у задоволенні первісного позову було скасовано та у цій частині прийнято нове про задоволення первісного позову.

АТ «Рівнегаз» звернулося до ВС із касаційною скаргою на постанову апеляційного суду, в якій просило її скасувати та залишити в силі рішення першої інстанції.

31.05.2023 від АТ «Рівнегаз» до суду касаційної інстанції надійшли додаткові пояснення з урахуванням мотивів передачі цієї справи на розгляд

ОП КГС ВС. До цих пояснень АТ «Рівнегаз» долучило науковий висновок доктора юридичних наук, професора Беляневич О. А. щодо права власності на природний газ у газорозподільних мережах та висновок судового експерта Жиякова С. В. від 29.05.2023 № 10133 за результатами проведення судово-економічної експертизи за заявою АТ «Рівнегаз» від 02.05.2022 (досліджувалися копії документів, отримані з матеріалів, що містяться цій у справі).

Також 31.10.2023 від АТ «Рівнегаз» надійшла заява з процесуального питання, до якої було додано науковий висновок доктора юридичних наук, професора кафедри конституційного права Львівського національного університету імені Івана Франка, члена НКР при ВС Рабіновича С. П. «Правовий зміст поняття «Транспозиція положень актів Європейського Союзу та Енергетичного Співтовариства на ринку природного газу України».

ОЦІНКА СУДУ

Щодо поданих АТ «Рівнегаз» до суду наукових висновків та висновку судового експерта ОП КГС ВС зазначила таке.

Частиною першою статті 42 ГПК України передбачено, що учасники справи мають право подавати заяви та клопотання, надавати пояснення суду, наводити свої доводи, міркування щодо питань, які виникають під час судового розгляду, і заперечення проти заяв, клопотань, доводів і міркувань інших осіб.

Відповідно до частини першої статті 108 ГПК України учасники справи мають право подати до суду висновок експерта у галузі права щодо: 1) застосування аналогії закону, аналогії права; 2) змісту норм іноземного права згідно з їх офіційним або загальноприйнятим тлумаченням, практикою застосування, доктриною у відповідній іноземній державі.

Висновок експерта у галузі права не може містити оцінки доказів, вказівок про достовірність чи недостовірність того чи іншого доказу, про переваги одних доказів над іншими, про те, яке рішення має бути прийнято за результатами розгляду справи (частина друга статті 108 ГПК України).

Статтею 109 ГПК України передбачено, що висновок експерта у галузі права не є доказом, має допоміжний (консультативний) характер і не є обов'язковим для суду. Суд може посилатися в рішенні на висновок експерта у галузі права як на джерело відомостей, які в ньому містяться, та має зробити самостійні висновки щодо відповідних питань.

ОП КГС ВС звернула увагу на те, що хоча й ГПК України не надає висновкам експерта статусу доказів, проте норми, якими врегульовано право сторін надати такі висновки (параграф 7 «Висновок експерта у галузі права»), містяться у главі 5 ГПК України «Докази доказування», із чого випливає, що такі висновки мають подаватися сторонами одночасно з доказами і за правилами надання доказів.

За змістом наданих висновків Беяневич О. А. та Рабіновича С. П. вони не стосуються питань, передбачених частиною першою статті 108 ГПК України як такі, щодо яких учасникам справи надається право подати до суду висновок експерта у галузі права (застосування аналогії закону, аналогії права та/або змісту норм іноземного права згідно з їх офіційним або загальноприйнятим тлумаченням, практикою застосування, доктриною у відповідній іноземній державі). У висновках надано тлумачення норм чинного законодавства України та міжнародних договорів, які теж є частиною національного законодавства України відповідно до статті 19 Закону України «Про міжнародні договори України».

Крім того, у частині сьомій статті 303 ГПК України встановлено, що після передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або ВП ВС визначений у ній суддя-доповідач у разі необхідності звертається до відповідних фахівців НКР при ВС стосовно підготовки наукового висновку щодо застосування норми права, питання щодо якого стало підставою для передачі справи на розгляд ВП, крім випадків, коли висновок щодо застосування цієї норми у подібних правовідносинах був раніше отриманий ВС.

Проте науковий висновок професора Рабіновича С. П. надійшов не у порядку відповіді на звернення судді-доповідача, а був наданий на запит однієї зі сторін. Тому, незважаючи на те, що професор Рабінович С. П. є членом НКР при ВС, ОП КГС ВС не розглядала підготовлений ним висновок як такий, що надійшов до ВС в порядку, передбаченому частиною сьомою статті 303 ГПК України.

Отже, з огляду на викладене ОП КГС ВС зазначила, що надані АТ «Рівнегаз» висновки не є висновками експертів у галузі права, та врахувала наукові висновки професорів Беяневич О. А. та Рабіновича С. П. лише як письмові пояснення сторін і лише в тій їх частині, яка стосувалася підстав касаційного оскарження та доводів касаційної скарги.

Щодо висновку експерта від 29.05.2023 № 10133, складеного за результатами судово-економічної експертизи, ОП КГС ВС зазначила, що цей висновок є доказом, наданим стороною до суду касаційної інстанції.

За змістом приписів частини другої статті 300 ГПК України суд касаційної інстанції не має права встановлювати або вважати доведеними обставини, що не були встановлені у рішенні або постанові суду чи відхилені ним, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими, збирати чи приймати до розгляду нові докази або додатково перевіряти докази.

Тож, ураховуючи наведене, ОП КГС ВС не взяла до уваги висновок експерта від 29.05.2023 № 10133.

За результатами касаційного провадження ОП КГС ВС залишила касаційну скаргу без задоволення, а постанову суду апеляційної інстанції – без змін.

Детальніше з текстом постанови ОП КГС ВС від 03.11.2023 у справі № 918/686/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115858927>.

Огляд судової практики Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР, за період з 01.12.2023 до 31.12.2023 / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного господарського суду департаменту аналітичної та правової роботи Апарату Верховного Суду, судові палати Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду. Київ, 2024. – 45 с.

¹**Застереження:** видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua